

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Schijnvroom, valshartig en waanwijs

Auteur: Eva Nicole Pool

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 42.1, pp. 73-75.

© 2020 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

SCHIJNVROOM, VALSHARTIG EN WAANWIJS

Iedereen weet dat de wetenschap zich ontwikkelt door middel van verifiëring en/of falsifiëring. Met name deze falsifiëringen kunnen onder de desbetreffende wetenschappers veel spanningen opleveren. Geertje Dekkers, historicus en freelance wetenschapsjournalist bij onder andere het *Historisch Nieuwsblad* en de *Volkskrant*, brengt deze spanningen aan de hand van acht algemeen bekende wetenschappelijke ontdekkingen binnen de natuurwetenschappen duidelijk in beeld. Dekkers schrijft over conflicten die zich hebben afgespeeld in de zeventiende-eeuwse Nederlanden, zoals 'De draaiende Aarde-cloot', 'De kwadratuur van de cirkel' en 'Het gif van het atheïsme'.

Dekkers tracht met haar werk onder andere te laten zien dat

er ondanks de overvloed aan nieuwe wetenschappelijke ideeën er 'in de zeventiende eeuw ook veel bij het oude bleef. Dat antieke kennis weliswaar veel klappen te verduren kreeg, maar ook veel aanhangers hield'. (p. 8). Uiteindelijk blijkt het tegendeel bewezen door de hedendaagse wetenschap. De leidraad van dit boek lijkt vooral een overzicht te zijn van acht conflicten in de wetenschap te zijn, zonder deze grondig te analyseren. De afwisseling tussen verdiepende informatie en voorbeelden is een zeer welkome afwisseling om de lezer geboeid te houden.

Het hoofdstuk over het draaien van de aarde, 'over vergissingen van de grote Aristoteles', is veruit het meest interessant. Het is dan ook niet verwonderlijk dat dit het eerste hoofdstuk in het boek is. Hoewel het geen

Geertje Dekkers, *Waanwijze Lasterbende: de geboorte van de wetenschap in acht ruzies*, Het Spectrum, 2018; ISBN 978 90 0035 746 8; hardcover; 208 pagina's; €19,99.

actueel onderwerp is, wekt de interesse omdat het een van de meest bekende wetenschappelijke ontwikkelingen is. De overgang van een geocentrisch wereldbeeld zoals gepresenteerd door Aristoteles naar een heliocentrisch wereldbeeld zoals gepresenteerd door onder andere Copernicus. Dekkers bespreekt de stof aan de hand van de ontdekkingen van Simon Stevin, een natuurkundige uit Brugge. '[Stevin] liet de aarde niet alleen draaien, maar beschouwde haar ook als een gewone planeet. Mochten mensen ooit de aarde en planeten van immense afstand kunnen observeren, dan zouden ze geen verschil zien tussen de hemellichamen [...]. Met deze analyse is Stevin een van

de eerste verdedigers van Copernicus' heliocentrische idee in de Nederlanden. Na de introductie van dit onderwerp volgen er in een nauwelijks te volgen tempo tegen-, en medestanders van de gepresenteerde ideeën. Maurits van Oranje, Justus Lipsius, Hugo de Groot, Ubbo Emmius, Philippus van Lansbergen, Alexander Ross en Galileo Galilei komen allemaal aan bod. De royale hoeveelheid stemmen zorgt voor uitgebreid beeld van de dialoog, al komt het de leesbaarheid van de tekst niet ten goede.

Ook de andere hoofdstukken volgen hetzelfde format. In het vierde hoofdstuk omtrent atheïsme staat aan het begin de ruzie rondom de twijfelredenering van Descartes centraal, terwijl het eindigt met het conflict rondom de filosofische ideeën van Spinoza. Cornelis Bontekoe (1640/1647-1679) keert zich tegen de twijfelredenering van Descartes, waarin de filosoof zich probeert voor te stellen dat er geen god bestond. Er komen maar liefst zes verschillende theologen en

filosofen in slechts achttien bladzijdes aan bod. Hoewel Dekkers steeds terugkeert naar Bontekoe, hoofdpersoon en leidraad voor dit hoofdstuk, is het door de overdaad aan informatie voor de lezer lastig om door de bomen het bos te zien en gefocust te blijven op de discussie die centraal staat. Dekkers is erin *waanwijze lasterbende* in geslaagd om te laten zien dat er evenveel meningen als wetenschappers zijn, en dat een nieuwe wetenschappelijke ontdekking niet gelijk tot consensus leidt. In de epiloog laat ze dit adequaat zien door de discussie rondom de evolutietheorie aan te kaarten: “Veel christelijke biologen hanteren een variant van Wittichius’ accommodatieleer [...]. Maar voor een selecte groep kenners en een aanzienlijke groep leken is dat onverteerbaar. Volgens hen heeft de Bijbel het eerste en laatste woord [...]” (p. 160).

In *Waanwijze Lasterbende* neemt Dekkers de lezer mee langs acht discussies die hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van onze moderne wetenschap. Het boek is door het toegankelijke taalgebruik en de heldere voorbeelden geschikt voor een breed lezerspubliek. De etsen van de belangrijkste woordvoerders zijn een plezierige toevoeging en het uitgebreide bronnenoverzicht is een goede basis voor ieder die verdiepend onderzoek wil doen naar de ontwikkeling van de wetenschap in de zeventiende-eeuwse Republiek der Nederlanden. ■

Eva Nicole Pool is student Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en hoofdredacteur van Skript Historisch Tijdschrift.

NETWERK EN ZELF- PRESENTATIE

Het onderwerp van de dissertatie van Jasper van Putten, *Networked Nation:*

Mapping German Cities in Sebastian Münster's 'Cosmographia', is de vijfde druk van de *Cosmographia* (1550) van humanist en cartograaf Sebastian Münster (1488-1552). Het is de eerste